Kyrkomötet
Förvaltarskapsutskottets betänkande 2026:1

Dialog om energiomställningar

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2026:09. Utskottet konstaterar att motionens övergripande ambition om Svenska kyrkans bidrag till omställningen är i linje med målsättningen i färdplanen för klimatet. Utskottet konstaterar likt motionären att arbetet med installationer i skyddade miljöer är utmanande men menar att det idag finns en långsiktig dialog med länsstyrelserna på den lokala nivån och en nationell samverkan med Riksantikvarieämbetet som motsvarar det som motionen efterfrågar. Utskottet föreslår därför att motionen avslås.

Till betänkandet finns ett särskilt yttrande.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2026:9.

Motionens förslag

Motion 2026:9 av Hans-Göran Håkansson, Dialog om energiomställningar

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att föra dialog med staten om satsningar på energiomställningar.

Bakgrund

Tidigare behandling på kyrkomötet

Svenska kyrkans färdplan för klimatet

Svenska kyrkans färdplan för klimatet initierades genom kyrkomötets beslut 2018 (§ 145) och antogs av kyrkostyrelsen 2019, efter en gemensam beredning av Svenska kyrkans nationella nivå och stiften. Färdplanen skapar en gemensam klimatstrategi för hela Svenska kyrkan och svarar på biskopsmötets uppmaningar i Ett biskopsbrev om klimatet, däribland att uppnå klimatneutrala verksamheter så fort som möjligt med sikte på 2030.

Motioner om utökning av solceller

Frågor om solceller på Svenska kyrkans byggnader och mark i kulturhistoriskt skyddade miljöer har behandlats av kyrkomötet vid flera tidigare tillfällen genom motionerna 2008:81, 2015:17, 2015:73 och 2018:52.

Kyrkomötet biföll motion 2008:81. Ekonomi- och egendomsutskottet bedömde att förslaget låg i linje med kyrkomötets tidigare ställningstaganden i miljö- och energifrågor (EE 2008:8).

År 2015 avslog kyrkomötet två motioner eftersom ett nationellt projekt om solceller i skyddade kulturmiljöer nyligen hade inletts (EE 2015:9).

År 2018 föreslog förvaltarskapsutskottet avslag på motion 2018:52 om solceller med hänvisning till motion 2018:55 om en klimatstrategi. Utskottet bedömde att frågan borde hanteras inom ramen för ett samlat klimatarbete (F 2018:1). Motion 2018:55 bifölls av kyrkomötet och resulterade i färdplanen för klimatet.

Motioner om omställning

Motion 2005:2 Kyrkans energiomställning avslogs av kyrkomötet 2005 med hänvisning till att ett redan omfattande miljöarbete bedrevs i Svenska kyrkan.

Motioner om restriktioner

Kyrkomötet har tidigare avslagit motionerna 2021:66, 2022:6 och 2025:106, där motionärerna föreslagit en restriktiv hållning till utbyggnad för vindkraft (2021, 2022) respektive solenergiparker (2025). Kyrkomötet beslutade enligt förvaltarskapsutskottets betänkanden (F 2021:1, F 2022:3, F 2025:5) om positiv hållning till vindkraft samt att stift och församlingar själva kan göra bedömningen om förutsättningarna för solenergiparker.

Solceller

Solceller i skyddade kyrkomiljöer

År 2016 inledde Svenska kyrkan och Uppsala universitet ett gemensamt arbete för att ta fram stödmaterial om solenergi i skyddade kyrkomiljöer. Stödmaterialet skickades på remiss 2017 till samtliga stift, länsstyrelser och berörda myndigheter.

Arbetet presenterades också för den centrala samrådsgruppen för det kyrkliga kulturarvet, där Svenska kyrkans nationella nivå och Riksantikvarieämbetet ingår. Samrådsgruppen är ett etablerat forum för samråd mellan Svenska kyrkan och staten och har sitt ursprung i överenskommelsen som följde på relationsändringen mellan kyrkan och staten år 2000.

Hösten 2018 genomförde Svenska kyrkan och berörda myndigheter ett dialogseminarium om möjligheterna att investera i solenergi i skyddade miljöer. Seminariet behandlade bland annat kulturhistoriska och tekniska hänsyn samt frågor om symbolvärden, gestaltning, ekonomi och miljönytta. Perspektiven som belystes rörde, förutom antikvarisk och teknisk hänsyn, även frågor om symbolvärde och balans mellan gestaltningshänsyn, ekonomisk och miljömässig nytta.

I dag diskuteras formerna för en fördjupad samverkan inom den centrala samrådsgruppen. Samrådsgrupper finns både på nationell och regional nivå och samlar representanter från Svenska kyrkan och kulturmiljövårdens myndigheter. Ett av de områden som har pekats ut för fortsatt samverkan är klimatanpassning och energiomställning.

Dialog och ansökningar om solceller i skyddade miljöer sedan 2018

Flera församlingar har fått tillstånd att installera solceller på kyrkobyggnader som omfattas av kulturmiljölagens bestämmelser. Efter dialog med berörda myndigheter kunde Stuguns nya kyrka i Håsjö pastorat 2018 som första tillståndspliktiga kyrka i

Sverige påbörja installation av solceller på kyrktaket. Även Virke kyrka i Kävlinge församling och Tibble kyrka har fått tillstånd till solcellsanläggningar.

Samtidigt har andra ansökningar fått avslag, antingen hos länsstyrelsen eller efter domstolsprövning. Ett uppmärksammat exempel är Säffle kyrka. Säffle pastorat fick 2019 tillstånd av länsstyrelsen att installera solceller på kyrkan. Beslutet överklagades av Riksantikvarieämbetet, som fick rätt i förvaltningsrätten. Pastoratet överklagade därefter med stöd av stiftet och den nationella nivån, men kammarrätten beslutade 2021 att inte ge prövningstillstånd.

Svenska kyrkan kommenterade domen i den rapport som lämnades till regeringen inför den så kallade kontrollstationen 2024. Rapporten tas fram vart femte år och utgör Svenska kyrkans underlag till den statliga uppföljningen av det kyrkliga kulturarvet.

I rapporten konstateras att både tekniken och utformningen av solcellsanläggningar har utvecklats. Rapporten framhåller därför att det inte är rimligt att kulturhistoriskt värdefulla byggnader generellt ska stå utanför den energiomställning som samhället behöver genomföra. Som exempel nämns Statens fastighetsverk, som förvaltar byggnader och mark med liknande kulturhistoriska värden och som under flera år har haft i uppdrag att öka produktionen av solel.

Rapporten lyfter också behovet av fler goda exempel samt fortsatt dialog och samverkan mellan Svenska kyrkan, tillståndsprövande myndigheter och andra förvaltare av kulturhistoriskt värdefulla fastigheter.

Färdplan för klimatet och stödet till hållbar energiproduktion

I färdplan för klimatet framgår att energiomställning genom egen produktion av förnybar el är en viktig del av arbetet för att nå färdplanens mål till 2030. I färdplanens andra etapp 2024–2027 finns två mål som rör förnybar el:

> Till och med 2027 ska
> – den totala årliga produktionen av förnybar el (sol och vind), från egna anläggningar inom Svenska kyrkan, öka med minst 85 GWh under etappen, så att den egna förnybara elproduktionen vid etappens slut motsvarar minst en tredjedel av Svenska kyrkans elanvändning,
> – den relativa ökningen av installerad effekt solel i Svenska kyrkan överstiger ökningen för Sverige i stort under etappen.

Vid utgången av 2025 motsvarade den egna vind- och solelsproduktionen 12 procent av Svenska kyrkans elanvändning. Ökningstakten motsvarar därmed ännu inte fullt ut den nivå som krävs för att nå målet. Samtidigt finns flera planerade solcellsprojekt som förväntas bidra till en snabbare utbyggnad under kommande år. I nuläget bedöms den dock vara i underkant utifrån målsättningen.

Anläggningar för produktion av vind- och solel på prästlönetillgångarnas mark ingår i de flesta fall inte i statistiken eftersom marken är utarrenderad och anläggningarna inte ägs av Svenska kyrkan. Ett stort antal projekt befinner sig dock i planeringsfas. Även om endast en del av dessa genomförs kan de ge ett betydande tillskott till produktionen av förnybar el. Trots att de inte räknas in i färdplanens målindikatorer bidrar de till samhällets energiomställning.

När det gäller målet om installerad solelseffekt konstaterar kyrkostyrelsen i september 2026 att utvecklingen, efter en långsammare start, nu går snabbare i Svenska kyrkan än i Sverige som helhet. Utvecklingen framåt kommer bland annat drivas av prisutveckling på paneler och installationer, kostnader för energilagring, energipriser, teknikutveckling och nätoperatörers tillståndsprocesser.

För att stödja församlingarnas arbete tog den nationella nivån i samverkan med stiften fram nationella ramavtal 2023, som församlingar kunnat använda vid upphandling eller som stöd i egna projekt. Stiften har också successivt byggt upp kompetens inom området. Göteborgs stift publicerade 2022 *Guide för solelsinstallationer* inom ramen för ett projekt som finansierades av färdplanen. Sedan 2024 ansvarar Uppsala stift för Svenska kyrkans gemensamma energinod, som utvecklar stöd för förnybar energiproduktion, deltar i forskningssamarbeten och stödjer stiften i deras arbete med församlingarna.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2026:9.

Utskottet konstaterar att motionens övergripande ambition om Svenska kyrkans bidrag till omställningen, bland annat genom installation av solcellspaneler, är i linje med målsättningen i färdplanen för klimatet. Utskottet håller med motionären om att arbetet med installationer i skyddade miljöer är utmanande men menar att det idag finns en långsiktig dialog med länsstyrelserna lokalt. Utskottet menar också att kunskapen och dialogen finns på stiften och i församlingarna, och att dialogen i hög grad bygger på lokala förutsättningar. Utskottet menar också att den samverkan som finns mellan den nationella nivån och Riksantikvarieämbetet genom den centrala samrådsfunktionen motsvarar den dialog som motionen efterlyser. Utskottet föreslår därför att motionen avslås.

Uppsala den 1 oktober 2026

På förvaltarskapsutskottets vägnar

Isak Vencu Öhrlund, ordförande

Per Söderberg, sekreterare

Beslutande: Isak Vencu Öhrlund, ordförande, Ingrid Åberg, Denise Norström, Magnus Johansson, Niklas Lindberg, Jörgen Åkesson, Kenneth B Ferm, Anneli Kihlstrand, Karl-Gunnar Svensson, Bert-Åke Näslund, Ylva Larsson, Marie Buhr, Marika Åberg Palmdahl, Ingvar Jonsson och Martina Elfström.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Ann-Charlotte Kassberg, Markus Svensson, Kicki Lidén, Kim Sanfridsson, Lena Arman, Gunilla Franzén, Kerstin Petersson, Petter von Sydow, Lena Östholm Munkberg, Emma Envis Häggkvist, Fredrik Siösteen, Pia Sterner och Magnus Nilsson.

Biskop Susanne Rappmann har deltagit i utskottets överläggningar.

Särskilt yttrande

Motionens innebörd att Svenska kyrkan och staten ska diskutera olika satsningar på energilösningar är viktig, men med det som framkommit vid utskottets samtal och den fakta som finns med i betänkandet så yrkar jag inte på annat än utskottet.

Martina Elfström